

Неоконзервативни коментатори имају несрећну склоност да свет обојен у разне нијансе сивог и покушавају да сведу на строге, црно-беле тонове, не остављајући простора за нијансе и сложеност. Мада ово често може да произведе инспирисану реторику, то је лош начин за једну суперсилу да води стратегију.

Најновија књига Роберта Кејгена, *Повратак историје и крај снова* (*The Return of History and the End of Dreams*) , разматра низ проблематичних трендова – укључујући повратак Русије, успон Кине и јењавање трећег таласа демократизације – и ствара један манихејски наратив по којем ће двадесет и први век бити дефинисан титанском борбом између деце демократије и деце аутократије. То је један распаљујући, ватрени борбени поклич. Нажалост, он представља карикатуру онога што се дешава у стварном свету. А када би евентуална будућа администрација Џона Мекејна користила овај танки том као водич за велику стратегију, штета која би била нанета глобалном положају Сједињених Држава могла би да буде катастрофална. Покушај сабијања америчких пријатеља у јединствену "осовину демократије" могао би да упропасти многе виталне односе наше земље. А терати земље попут Кине и Русије да формализују своје односе и активно се ангажују на стварању глобалног анти-америчког блока било би сулудо. До сада је њихова сарадња у постављању препрека неким америчким циљевима била опортунистичка и насумична. Да ли заиста желимо да подстакнемо појаву једне евроазијске антанте?

Овим се не минимизирају или игноришу проблеми на које Кејген са правом скреће пажњу. Русија и Кина не деле заједницу вредности са Сједињеним Државама нити деле амерички поглед на свет, поготову по питању како би међународни поредак требало да буде изграђен. За разлику од света какав је постојао 1994, сада су се појавиле и друге државе које имају знатно веће могућности ограничавања наше слободе деловања. То је свет који је постао далеко више фрустрирајући за Американце, који су сматрали да је крај Хладног рата решио сва питања.

Заправо, једна од озбиљних слабости ове књиге лежи у претпоставци да је "идентитет" одређене земље, било да је она "демократија" или "аутократија", један од најважнијих фактора – ако не и најважнији – у одређивању њене спољне политике – чак и изнад виталних националних интереса.

Узмимо на пример третман француског председника Николаса Саркозија. Да, он јесте више про-амерички настројен од свог претходника. Али Саркози је посвећен сопственој визији транс-атлантских односа, која не обухвата никакву врсту глобалне асоцијације демократија. Он такође има различито становиште када је реч о томе како Француска – и, дакле, Европа – треба да се односи према Русији и неким северноафричким недемократским земљама. Годину дана након његовог избора, Атлантска заједница се пита у којој се мери, заправо, Саркози показао "Американцем". Испоставља се да су резултати на том пољу децидно шаролики, и да су поља неслагања са Сједињеним Државама тежила да буду она за која је Саркози сматрао да се тичу критичних француских интереса.

Истински тест тезе да посвећеност неке земље одређеном облику владавине одређује њену спољну политику је Индија. Међутим, расправа која се у овој књизи води на тему Индије необично је неизнијансирана. Индија је свакако демократија. Али Индија такође себе види као земљу у развоју, азијску силу, глобалну силу у настајању и једног од вођа покрета несврстаних. Индија дели са Русијом и Кином веру у важност високо централизованог облика владавине која од државе чини врхунски ауторитет легитимизације (на њеној Конститутивној скупштини објављено је да је Индија "интегрална целина, њен народ један народ који живи под јединственим империјумом који потиче од јединственог извора...") – чак и када је она спремна да државу повери процесу изборне трке. Заједно са добрим делом неевропског света, Индија веома много полаже на државни суверенитет и територијалну целовитост.

Дакле, спољна политика Индије је необично слојевита. Кејген се са одобравањем осврће на индијско учешће у заједничким морнаричким вежбама са Сједињеним Државама, Јапаном и Аустралијом током 2007. као знак јачајућег сврставања демократија против аутократија. Међутим, то је само једна страна слике. Добар део индијске војне опреме која је употребљена у тим ратним играма заједнички се производи са Русијом. Индија се редовно сврстава уз Кину против Запада по разним питањима везаним за климатске промене и енергију; она наставља, у време када је овај чланак писан, да се противи независности Косова на основу заштите државног суверенитета и територијалне целовитости; индијски министар спољних послова се редовно састаје са својим руским и кинеским колегама у тространом руско-индијско-кинеском (РИК) формату а касније овог

месеца, у Јекатеринбургу у Русији, по први пут ће се састати четири министра спољних послова БРИК земаља – Бразила-Русије-Индије-Кине. А када је реч о обезбеђивању ресурса неопходних за подстицање индијског привредног раста, не мање од Пекинга Њу Делхи је спреман да послује са аутократијама широм света. Након што је Кејгенова књига већ отишла у штампу, Индија је примила у посету иранског председника Махмуда Ахмадинежада.

На крају књиге, "проблематично понашање" Индије такође доводи до питања да ли би САД имале већу толеранцију за једну демократску Кину у успону. Можда у погледу неких унутрашњих питања – мада се ни индијска демократија не устеже да употреби силу ради сузбијања домаћих немира. Али једној демократској Кини амерички ставови у вези разних међународних питања не би били ништа прихватљивији него што би били аутократској Кини. Нити би се кинеско-индијски ривалитети аутоматски ублажили, баш као што се индијско-пакистанска непријатељства нису смањила чак и када су демократске владе седеле и у Њу Делхију и у Исламабаду. Заправо је отопљавање односа уследило тек након војног удара 1999. Такође морам изразити неслагање са његовом тврдњом у ранијем делу књиге да се "једна демократизујућа Русија није плашила Сједињених Држава нити проширења савеза демократије" – што је запањујућа изјава. Током 1980-их и 1990-их Русија је изјављивала да НАТО или треба да се распусти или треба да дозволи Русији пријем у својству пуноправног члана, који би био консултован по свим питањима. Не могу да нађем званичне изјаве које подржавају ову тврдњу – а додатно ме не уверава ни чињеница да се Кејгенова фуснота везана за ову изјаву не позива на неки руски документ већ на Френсиса Фукујаму.

Демократија је важна; вредности су важне. Али они нису једини фактор.

Међутим, у овом раду нема места за нијансе сивог. Све се на крају своди на бинарни избор. Или подржавамо аутократије или подржавамо демократије. Али ствари нису тако једноставне, као што је Џин Киркпетрик [амерички амбасадор у УН за време Рејга нове администрације – прим. прев.] схватила пре више од тридесет година. Рејган је радије подржавао аутократу попут генерала Чун Ду-хвана у Јужној Кореји него демократске активисте које су захтевале брзу демократизацију, делом зато што је осећао да је Чун постављао основу за стабилан пренос власти, почев од устава из 1981. који је ограничио председника на један мандат. Рејган је тада морао да брани свој став од понекад веома живих и оштрих критика од стране Конгреса. (Рејган је имао сличан приступ према Ченг Чинг-куоу у Тајвану, а тај приступ је такође био у основи његовог веровања да ће филипински председник Фердинанд Маркос можда такође започети са реформама.) Већина Европљана данас преферира модернизацију Русије коју предводи Путин и која ће се вероватно наставити под Медведевим над могућношћу неке "Црвено-Браон" диктатуре која би управљала Русијом; Сједињене Државе су сигнализирале да

преферирају модернизацију у Казакстану и Азербајџану, чак и под недемократским владарима, над изненадним, брзим променама.

Односи засновани на интересима остају најбољи начин вођења америчке спољне политике, поготову у свету у којем се економска и војна моћ акумулирају око неколико центара. Заједничке вредности могу да помогну учвршћивању таквих односа али не могу да буду њихова замена. Упрошћени позив попут "демократије света, уједините се" није упалио током НАТО самита у Букурешту, и има ограничену привлачност међу јужним демократијама у успону, попут Индије, Јужне Африке и Бразила.

Глобални положај Америке одржавају не само њени савезници већ чак и земље за које се сада не може јасно рећи да ли су пријатељи или непријатељи (попут Кине) због користи које оне из тога вуку. Кејген је у праву – већина држава не жели да преузме водећу улогу Сједињених Држава. Али оне су сад спремније да обуздавају Сједињене Државе или да повећају цену америчких акција ако сматрају да се Вашингтон понаша као дисфункционални хегемониста или ако непосредно угрожава њихове интересе.

Оцењујући Кејгенов рад, пада напамет савет Лија Хемилтона [дугогодишњег републиканског конгресмана, садашњег потпредседника Комисије о 11. септембру и члана Савета за домовинску безбедност председника САД – прим. прев.] : "Сви наши политички потези треба да буду способни да прођу основни тест прагматизма: не само у смислу како предлози звуче у говорима или шта би се њима постигло уз помоћ неограничених средстава – већ како се они испољавају у пракси." На крају, нисам убеђен да имамо стратегију која би нас водила ка успеху.

Николас К. Гвоздев је уредник часописа *The National Interest*.

08.05.2008. The National Interest